

Kościół św. Ducha

Kościół świętego Ducha

Kościół p.w. św. Ducha, jak wszystkie zachowane do dnia dzisiejszego świątynie katolickie w Kodniu został ufundowany przez Sapiehów. Budowniczym świątyni (dawnej cerkwi) był Paweł, syn Iwana, założyciela Kodnia. Sapiehowie do czasów unii brzeskiej byli wyznania prawosławnego).

Zarys historyczny

Ówczesny marszałek gospodarski przystąpił po 1530 r. do budowy murowanej zamkowej cerkwi p.w. św. Ducha. Budowla łączy w sobie cechy bizantyjskie z późnym gotykiem i początkowym renesansem. Cerkiew w Kodniu wyznaczała zasięg na terenie I Rzeczypospolitej Polski budownictwa, tzw. gotyku nadwiślańskiego. Świątynia jest trzynawową budowlą z półkoliście zamkniętym prezbiterium i dostawioną przy nim od północy niewielkich rozmiarów (na planie prostokąta) zakrystią. Nawa główna o dziewięciopółowym podziale ze skomplikowanym sklepieniem krzyżowym została podparta dwoma rzędami czterech filarów. W prezbiterium zastosowano sklepienie o konstrukcji gwiazdziej. Obok północnej nawy (przy kruchcie) usytuowano półokrągłą basztę z klatką schodową prowadzącą na dzwonnice. Kaplica zamkowa Sapiehów została zbudowana z tzw. cegły palcówki w polskim systemie wiązania. Wysokie dwuspadowe dachy pokryto dachówką w czerwonym kolorze. Zewnętrzne ściany nośne budowli podparto typowymi uskokowymi skarpami, zakończonymi u góry ozdobnym fryzem. Dawna cerkiew zamkowa Sapiehów uniknęła na przestrzeni minionych wieków większych zniszczeń. Dzięki temu można podziwiać fragmenty XVII-wiecznych fresków, odkrytych w 1962 r. podczas prowadzonych prac konserwatorskich.

Galeria zdjęć

Historia współczesna

Przez kilkadziesiąt lat w XIX w. kościół był nieczynny, z uwagi na fakt, że zawaliło się jego sklepienie. Dopiero w okresie międzywojennym wyremontowano świątynię, przekazując ją jednocześnie miejscowym unitom. Odtworzenie sklepienia było jedyną (na przestrzeni ponad 400 lat) poza wymianami poszycia dachowego ingerencją budowlaną. Należy podkreślić, że II wojna światowa w stosunkowo łagodny sposób obeszła się z kościołem św. Ducha. Od drugiej połowy 1945 r. świątynia jest filią parafialnego kościoła św. Anny. Dawna kaplica zamkowa wymagała, oprócz niewielkich napraw, jedynie kilka bardziej gruntownych remontów. W drugiej połowie lat 30. XX w., wymieniono całe poszycie dachu świątyni. W latach 1960-1961 ponownie wyremontowano dach oraz odnowiono ceglane mury dawnej kaplicy zamkowej Sapiehów. Z kolei w latach 70. XX w. wykonano nową aranżację wnętrza świątyni. W 2001 r. osuszono fundamenty świątyni. W 2018 r. wymieniono całe poszycie kościoła. W dalszej kolejności wykonano prace polegające na oczyszczeniu i wypełnieniu ubytków w ścianach

zewnątrznych świątyni.

Z dawnego wyposażenia cerkwi zachowała się prostokątnych kształtów płyta nagrobna Iwana Sapiehy. Wśród nielicznych zabytków wyposażenia ruchomego kościoła wyróżnia się krucyfiks Chrystusa, nazywany Jezusem Uśmiechniętym z uwagi na wyjątkowo pogodny i radosny wyraz twarzy. Krzyż pochodzi z przełomu XVII i XVIII wieku.

Od marca 2018 r. trwają w świątyni prace renowacyjne w ramach projektu „Ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego – gotyckiego kościoła św. Ducha i kościoła św. Anny w Kodniu”, finansowanego z funduszy Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020. Zakres prac remontowo-konserwatorskich kościoła św. Ducha obejmuje odnowienie: więźby dachowej (wraz z wymianą dachówek), ceglanej elewacji świątyni, kamiennego portalu, metalowych drzwi oraz fragmentu pierwotnej posadzki.

Warto także wiedzieć, że od ponad 80 lat kościół św. Ducha stanowi integralną część drogi krzyżowej kodeńskiej kalwarii.

Opracował: dr Andrzej Tłomacki

Warszawa, 17.09.2018 r.